

Het model van de 5 partnerschappen van Actief Ouderschap

Integraal en planmatig werk maken van ouderbetrokkenheid

In dit artikel geven wij u een toelichting op het **model van de vijf partnerschappen**. Dit model helpt om structuur aan te brengen in het complexe veld van 'ouderbetrokkenheid'. Tevens beschrijven wij de stappen die genomen kunnen worden om de ouderbetrokkenheid planmatig en gestructureerd te vergroten aan de hand van deze vijf partnerschappen.

Kinderen van betrokken ouders doen het beter

Ouders zijn van nature betrokken bij hun kinderen en leerkrachten zijn van nature betrokken bij hun leerlingen. Als de samenwerking tussen ouders en school ¹ goed is heeft dat een positieve invloed op de ontwikkeling en het welbevinden van kinderen.

De professional maakt daarbij het verschil

De leerkracht en andere professionals maken daarbij het verschil. Zij hebben belang bij een goede verbinding met ouders en zijn ook de spil om een optimale verbinding mogelijk te maken.

Hoe dan?

Maar hoe doe je dat? Waar hebben we het precies over? Moeten scholen vooral investeren in medezeggenschap? Is het belangrijk om individueel in gesprek te gaan met ouders over hoe de opvoeding thuis verloopt? Een fancy fair voor alle ouders en kinderen? Of hebben we het over thuis ondersteunen van kinderen bij het maken van hun huiswerk? En de opkomst bij de informatieavonden is altijd al zo minimaal. Al deze vragen hebben betrekking op verschillende aspecten van ouderbetrokkenheid. Door kennis vanuit theorie en ervaring uit de praktijk te combineren, heeft stichting Actief Ouderschap een model gemaakt. Dit model helpt om structuur aan te brengen in het complexe veld van 'ouderbetrokkenheid'.

¹ Waar school staat, kan men ook lezen kinderopvang, sportvereniging, CJG, etc.

De vijf partnerschappen van Actief Ouderschap

Het Model van de vijf partnerschappen

Hierboven geven we het model van de vijf partnerschappen weer in een schema. De brede balk bovenaan geeft de samenhang weer. Wij hebben gemerkt dat een integrale aanpak met een balans tussen de verschillende onderdelen van belang is. Onder de drie clusters 'actief burgerschap', 'onderwijskundig partnerschap' en 'ouderparticipatie' vindt u de 5 partnerschappen.

Het model van de vijf partnerschappen is schaalbaar en daardoor toepasbaar op verschillende niveaus.

Schoolbesturen maar ook individuele **scholen** en **kindercentra** kunnen gebruik maken van de vijf partnerschappen van Actief Ouderschap. Op scholen wordt met behulp van het model in kaart gebracht wat er al gebeurt op de diverse partnerschappen. Maar ook wordt benoemd waar het team aan wil werken en welke ambities men op de langere termijn heeft. Hieruit volgt een integrale aanpak met gerichte verbeterstappen op korte en lange termijn.

Voor **gemeenten** biedt het model van de vijf partnerschappen een bestuurlijk kader op basis waarvan een (gemeentelijk) programmatische aanpak ouderbetrokkenheid 0-23 jaar voor het brede sociale domein kan worden opgesteld. Daarnaast biedt het model praktische handvatten om verbindingen door sectoren heen te realiseren.

beschrijving van de vijf partnerschappen

Maatschappelijk partnerschap heeft betrekking op de rol van de school in de wijk. Kinderen komen niet alleen op school, maar ook op andere plekken, zoals bij de sportvereniging of in het buurthuis. Hoe kan school samenwerken met anderen in de wijk, ten behoeve van het kind? Hoe

kan de school ervoor zorgen dat de omgeving van een kind gemobiliseerd wordt zodat een kind zich optimaal kan ontwikkelen? Denk aan de Pedagogische Civil Society en brede scholen of integrale kindcentra die verbindingen leggen met de omgeving. Door te denken in partnerschappen met ouders blijven deze begrippen geen abstracte beelden van beleidsmakers maar worden ze concreet voor de mensen die het in de praktijk uit gaan voeren.

Pedagogisch partnerschap gaat over verbindingen tussen ouders en school waar het gaat over opvoeding en gedrag. Dit gaat over algemene zaken zoals normen en waarden op school en thuis, maar ook over de gezamenlijke aanpak van individuele kinderen.

Didactisch partnerschap is gericht op het ondersteunen van het kind door ouders goed te informeren en in te schakelen bij het leerproces van hun kind. Leesouders bijvoorbeeld vervullen onderwijsondersteunende activiteiten in de school. Onderwijsondersteunende activiteiten kunnen ook thuis gerealiseerd worden: spelenderwijs oefenen met rekenen tijdens de wekelijkse boodschappen bijvoorbeeld of VVE-programma's in de kinderopvang.

Formeel partnerschap betreft de ouderparticipatie zoals die bij wet geregeld is. Denk daarbij aan de Medezeggenschapsraad (MR) en de Ouderraad (OR). Ook alle formele stukken die de school aan de ouders overlegt, zoals de schoolgids of de ouderovereenkomst zijn elementen van formeel partnerschap.

Informeel partnerschap gaat om de inzet van ouders bij allerlei activiteiten die zonder de hulp van ouders niet of onvoldoende gerealiseerd kunnen worden. Hierbij kunt u bijvoorbeeld denken aan meewerken aan excursies, creatieve en culturele activiteiten, het organiseren van overblijfmogelijkheden, hoofdluiscontrole en het beheren van een documentatiecentrum. Informeel partnerschap functioneert alleen optimaal bij een open houding vanuit professionals.

Stappen om te werken aan ouderbetrokkenheid

Het bovengenoemde model biedt structuur in het brede veld van ouderbetrokkenheid. Daarbij is het van belang planmatig te werken. Eénmalige interventies hebben nauwelijks enig nut. Wij kiezen er daarom voor om het stappenplan samenwerking ouders en school te doorlopen. (Frederik Smit, Geert Driessen & Cees de Wit, 2009 ITS, Radboud Universiteit Nijmegen)

- o Fase 0: Beginsituatie vaststellen
- o Fase 1: Behoeften en kansen vaststellen
- o Fase 2: visie ontwikkelen
- o Fase 3: Plan opstellen
- o Fase 4: plan uitwerken
- o Fase 5: plan uitvoeren
- o Fase 6 evaluatie

In ieder van deze fases, is het model van de 5 partnerschappen helpend.

Fase 0: Beginsituatie vaststellen

Om gericht ouderbeleid op te stellen is het noodzakelijk om goed te kijken naar de huidige situatie. Aan de hand van het model van de 5 partnerschappen brengen wij met scholen in kaart wat er al gedaan wordt. Daarbij gaan we onder meer in op communicatie, cultuur, organisatie, leermiddelen

en ICT. We kijken ook naar het bereik en effect daarvan. Waar staat de school? Hoe is de ouderpopulatie? Kennen de professionals de ouders? Weten ze welke taal er thuis gesproken wordt? Het is goed om de gegevens over de ouderpopulatie vast te leggen om daarna de belemmerende en stimulerende facetten onder de loep te leggen.

Het vastleggen van de ouderpopulatie is niet alleen een “managementding”. Juist de leidsters en leerkrachten moeten hun ouders goed in beeld hebben om gericht te kunnen werken met ouders. Ze moeten de samenstelling van elk gezin kennen, de bijzonderheden in de ontwikkeling, de specifieke kindkenmerken en gezondheids- en gedragskenmerken. Ook moeten zij een beeld kunnen schetsen van de wijze van opvoeden en het stimuleren van de ontwikkeling door de ouders. Met een intake formulier en een goed intakegesprek kunnen deze zaken vrij gemakkelijk in kaart worden gebracht. Hierbij is het wel van belang dat dit voor ieder kind het geval is. Niet alleen de kinderen van ouders waarbij vermoedens bestaan dat “het niet goed gaat” moeten in kaart gebracht worden.

Fase 1: Behoeften en kansen vaststellen

Een goede verkenning van de beginsituatie aan de hand van het model van de 5 partnerschappen, maakt voor scholen veelal als vanzelf de behoeften en kansen inzichtelijk. Daarbij is het van belang om de bereidheid van alle medewerkers om hiermee aan de slag te gaan vast te stellen.

Scholen willen over het algemeen heel veel als het gaat om ouderbetrokkenheid. Ook de beoordeling van de inspectie op de VVE-locaties heeft ertoe bijgedragen dat scholen heel hard zijn gaan werken aan allerlei activiteiten om de ouders te betrekken. Helaas blijkt de samenhang vaak te ontbreken en leiden goedbedoelde activiteiten tot teleurstellingen waardoor scholen de moed opgeven. Een planmatige en integrale aanpak is een belangrijke voorwaarde voor succes.

Fase 2: visie ontwikkelen

De vraag “waarom” we voor het één kiezen en niet voor het ander kan alleen beantwoord worden met een heldere visie op ouderbetrokkenheid. De visie beschrijft het ideaalbeeld van de school op gebied van partnerschap met ouders. Deze visie kan in een gesprek met het schoolteam en de directie ontwikkeld worden, maar ook heel goed met de ouders erbij.

Op basisschool de Kubus in Rotterdam is op een ouderavond aan de hand van de partnerschappen gediscussieerd met ouders en leerkrachten. Op de avond werd al snel duidelijk wat de school graag wilde; samenwerken als partners met ouders en team aan didactische en pedagogische thema's. Voor de school is het nu vrij gemakkelijk om een aantal speerpunten te kiezen die in de komende tijd aangepakt kunnen worden.

Fase 3: Plan opstellen

Met de scholen waarmee wij aan het werk zijn, kiezen we op basis van de visie een aantal speerpunten uit de vastgestelde behoeften en kansen (fase 1). Deze vormen de basis voor het plan. In het plan wordt specifiek ingegaan op verschillende aspecten. Ouderbetrokkenheid staat of valt natuurlijk met de juiste communicatie en cultuur op school. Verandering in cultuur en communicatie vraagt om een lange adem en een structuur waarin er dagelijks ander gedrag gevraagd wordt van de mensen. Het is daarom goed om een aantal zaken te organiseren en faciliteren. Scholing van medewerkers is hierbij een belangrijk aandachtspunt. Er zijn veel goede voorbeelden te vinden bij andere scholen en in de literatuur, maar ook kun je zelf creatieve oplossingen bedenken bij de visie die je hebt opgesteld.

In het plan kan daarnaast gekeken worden naar het gebruik van ICT (om te communiceren en informeren), gebouw, leermiddelen voor ouders, gebruik van materialen en afwisselende organisatievormen. Ouderavonden kunnen vervangen worden door koffieochtenden, rapportgesprekken kunnen driehoeksgesprekken worden, en ga zo maar door.

In het plan kan worden aangesloten bij de situatie van de school zelf. Pedagogisch partnerschap kan worden ingevuld met informatieavonden of intervisieochtenden met ouders, maar je kunt er als school ook voor kiezen om ouders gewoon een ochtend mee te laten draaien in de klas.

Ook kan de school ouders helpen met informatie en materiaal om thuis ontwikkelingsstimulerende activiteiten te doen. Het is dan ook zaak om ook na te gaan wat er dan thuis gebeurt aan stimulerende activiteiten. De school moet immers de energie zo effectief mogelijk inzetten.

Het informeren van ouders is bij het opstellen van een plan een hele belangrijke. Worden ouders goed geïnformeerd over de bedoeling van de ouderbetrokkenheid? Straalt de school uit dat zij wil samenwerken in plaats van dat zij wil dat de ouders helpen? Zijn de verwachtingen over en weer duidelijk? Weet de ouder waar hij/zij op kan rekenen als het kind hier op school komt en weet de school waar het op kan rekenen als een ouder zijn kind aan de school toevertrouwt? Een goed intake gesprek met een heldere verslaglegging kan hierbij helpen. Telkens blijkt weer dat het proces van bespreken van deze zaken het meeste effect sorteert. Op de Kubus in Rotterdam is gewerkt aan de vijf zekerheden die je hebt als je je kind hier op school doet en de vijf zekerheden die de leerkrachten hebben. Als ouder weet je bijvoorbeeld dat je altijd bij de leerkracht terecht kunt, als je kind gepest wordt. Als leerkracht weet je dat ouders bereid zijn 3x per jaar op een ouderavond te komen.

Ook het informeren van over de schoolresultaten is natuurlijk van groot belang. De kunst is om dit als een gesprek plaats te laten vinden en niet als school in de "zendmodus" te gaan staan. Bij partnerschap hoort goede informatie en een goed gesprek daarover.

Dat informeren kan bij anderstalige ouders nog wel eens voor problemen zorgen. Houd in de plannen rekening met deze groep door enerzijds goed in

kaart te hebben wie deze ouders zijn en anderzijds oplossingen te bedenken zodat deze groep ouders ook goed geïnformeerd kan worden.

Fase 4: plan uitwerken

Het uitwerken van het plan is hierna een kwestie van taken en tijd verdelen. Dat klinkt simpel, maar het is over het algemeen wel een klus waar de leiding even voor moet gaan zitten. Als het plan er dan eenmaal ligt, kan de school aan de slag. Met Stichting Actief Ouderschap helpen we de school bij al deze stappen. Als scholen fase 4 doorlopen hebben, krijgen deze van ITS Radboud Universiteit Nijmegen en Stichting Actief ouderschap het ISOP-label.

ISOP-label

Expertisecentrum Ouders, school en buurt van ITS, Radboud Universiteit Nijmegen en de Stichting Actief Ouderschap hebben naar aanleiding van de vragen die op de Meesterklassen “Creatieve Samenwerking Ouders en School” naar voren zijn gekomen de handen ineen geslagen om het onderwijsveld antwoorden te bieden op de vragen die er leven over het stimuleren van ouderbetrokkenheid. Hiervoor hebben zij het ISOP label (Innovatie, School, Ouders, Partnerschap) voor scholen ontwikkeld.

Het ISOP label (Innovatie, School, Ouders, Partnerschap) is een label waarmee scholen blijf geven dat zij op innovatieve wijze werk maken van partnerschap met ouders. Scholen met een ISOP label verrichten ontwikkelingswerk op het gebied van partnerschap, oudernetwerken, nieuwe communicatievormen met ouders en ouderbeleid. Dit doen zij omdat ze zich bewust zijn van het feit dat kinderen beter presteren en zich beter voelen als hun ouders betrokken zijn. De ISOP-scholen doen er dus alles aan om alle ouders betrokken te houden en willen de opgedane kennis hierover graag delen met andere scholen.

Dit ontwikkelingswerk verrichten de ISOP-scholen in nauwe samenwerking met het Expertisecentrum Ouders, school en buurt van ITS, Radboud Universiteit Nijmegen en de Stichting Actief Ouderschap waardoor praktische, planmatige en gestructureerde invulling van dit thema wordt gecombineerd met een gedegen onderbouwing vanuit wetenschappelijk onderzoek.

Uit schoolbezoeken, gesprekken, teambijeenkomsten en documenten-analyse blijkt dat scholen voldoen aan de richtlijnen voor het verkrijgen van het ISOP-label. Deze richtlijnen zijn:

-
- *Ouders zijn welkom binnen de school en het team heeft de intentie om ouders als partners in het onderwijs te betrekken.*
-

- *De school heeft een heldere visie op ouderbetrokkenheid.*
 - *De school heeft een plan opgesteld om de ouderbetrokkenheid te vergroten.*
 - *De school werkt op innovatieve wijze aan het betrekken van ouders.*
 - *De school wil de opgedane kennis van dit veranderproces delen met andere scholen.*
 - *De school staat open voor feedback en onderzoek naar de nieuwe aanpak door het Expertisecentrum Ouders, school en buurt van ITS, Radboud Universiteit Nijmegen en de Stichting Actief Ouderschap om na te gaan of de innovaties de gewenste resultaten opleveren.*
-

Fase 5: plan uitvoeren

Een eerste plan om de ouderbetrokkenheid te vergroten beslaat meestal twee jaar. Gedurende deze periode worden de verschillende speerpunten ingevoerd en geïmplementeerd. Tussentijdse bijstellingen zijn vaak wenselijk. In de praktijk blijkt dat scholen met de input van de ouders vaak verrassend simpele oplossingen kunnen bedenken voor de problemen die ze tegenkomen.

Op een school in Almere sprak het team uit dat het traject ouderbetrokkenheid eigenlijk niet meer is dan “de gewone dingen nét even beter doen” Het partnerschap-gedrag van leerkrachten en ouders was hier inmiddels ingesleten doordat de structuren en afspraken helder waren en de cultuur en communicatie was mee veranderd.

Fase 6: evaluatie

Als scholen na twee jaar terugkijken, blijkt vaak dat er veel meer is veranderd dan alleen de speerpunten die zij hadden gekozen. Ook veel andere zaken zijn dan, vaak minder bewust, ten gunste veranderd.

Op een aantal scholen in Almere is na de evaluatie een partnerschapsteam van ouders en leerkrachten samengesteld. Dit partnerschapsteam pakt ieder jaar een onderwijsinhoudelijk speerpunt van de school op en maakt daarmee een plan voor het komende jaar. In dit plan probeert het partnerschapsteam een inhoudelijk thema via de verschillende partnerschappen met ouders te delen. Als bijvoorbeeld ‘lezen’ een schoolthema is in dat jaar, probeert het partnerschapsteam daarbij activiteiten te bedenken op het gebied van:

- *Informeel partnerschap; elkaar ontmoeten bij het lezen (boekenmarkt, ruilbeurs, etc).*
 - *Formeel partnerschap; de officiële communicatie over het lezen in de schoolgids en brieven.*
 - *Didactisch partnerschap; het delen van de leesdidactiek met ouders in bijeenkomsten, etc.*
 - *Pedagogisch partnerschap; het nadenken met ouders over hoe een kind thuis kan worden uitgedaagd.*
 - *Maatschappelijk partnerschap: samenwerking bibliotheek, voorlezen in bejaardenhuis, etc.*
-

Dit plan wordt jaarlijks geëvalueerd. In het nieuwe schooljaar start het partnerschapsteam dan weer met een nieuw plan aan de hand van de ervaringen van vorig jaar en de nieuwe inhoudelijke speerpunten van de school.

Op deze manier blijft de kwaliteitscyclus ouderbetrokkenheid een levend gegeven van ouders, leerkrachten en directie samen.

Stichting Actief Ouderschap
David Kranenburg
Claartje van Eijden

Stichting Actief Ouderschap is een stichting zonder winstoogmerk die zich ten doel stelt om de samenwerking tussen school (kinderopvang, sportvereniging, CJG, etc.) en thuis te verbeteren. Kinderen presteren beter als de ouders betrokken zijn. Ouders raken meer betrokken als scholen en professionals daar bewust werk van maken. Stichting Actief Ouderschap is landelijke expertise organisatie op gebied van Actief Ouderschap. Zij adviseert scholen, samenwerkingsverbanden en andere instellingen over hoe zij ouderbetrokkenheid concreet kunnen organiseren en biedt producten en diensten aan die bijdragen aan dit doel.
www.actiefouderschap.nl
